

Carinsko vprašanje.

Sedanja vojska, ki pretresa cel svet, boče prinesla najbrže razne važne izpremembe, bodisi v političnem, kakor tudi v gospodarskem oziru. Že se oglašajo ljudje, ki izražajo mnenja in dajejo nasvete za bodočnost, in to posebno na naše colninske razmere.

Colninsko vprašanje igra v narodnogospodarskem oziru zelo veliko vlogo. Posebno prizadet pa je pri tem vprašanju delavski stan, ker je v posameznih državah od colninskih razmer odvisno tudi blagostanje vsaj posameznih strok delavcev. Zato morda ne bode odveč, da izpregovorimo o tem par besedi.

Colnina je neke vrste davek, ki ga pobira država od raznega blaga, ki prihaja čez mejo iz tujih držav. Ta davek se določa med posameznimi državami, po potrebi medsebojnega prometa, na podlagi trgovinskih pogodb v varstvo domače industrije, kmetijstva, rokodelstva in trgovine.

Iz tega sledi, da je colnina na tujezemski uvoz blaga, v prvi vrsti varstveno sredstvo domačih izdelkov in pridelkov pred tujo konkurenco. Varstvo industrije, obrti in kmetijstva v tem znišlu pa pomeni varstvo domačega dela in zaslužka, na katerem ni nihče tako zainteresiran kakor delavec, katerega zaslužek je odvisen od dela. V vsakdanjem življenju vidimo, da močnejši nadvladuje slabjšega. Tako bi brez posebnega colninskega varstva uničevala in gospodarsko nadvladala močnejše gospodarsko razvita država slabšejo.

Da se varuje domača obrt in domače delo, si šteje vsaka redna država v dolžnost, urediti medsebojno trgovino z drugimi državami na način, ki dosega namen varstva. Država, ki bi v tem oziru po potrebi ne varovala domačega dela, bi z nekako malomarnostjo pripomogla do propada lastnega blagostanja. Posebno za gospodarsko slabše države bi bila vsaka tozadevna napaka ali zamuda osodopolna. Vzemimo n. pr. Avstro-Ogrska se colninsko združila z Anglijo ali pa morda s severno Ameriko, kaj bi to pomenilo? Nič drugega kakor da mora docela propasti avstrijska industrija in nasproti Ameriki naše kmetijstvo. Isto bi se zgodilo, če bi se napravila colninska zveza med našo državo in Nemčijo ali pa kako drugo gospodarsko močnejšo državo. V tem slučaju je močnejšemu mogoče slabjšega popolnoma podjarmiti.

Noben prijatelj naše države, še manj pa državljan, si more želeči, da v

bodočnosti napravi naša država colninske jednote ali zveze, s katerimi bi se sama zadržala in s katerimi bi uničila domačo industrijo, obrt in kmetijstvo.

Čisto gotovo je pa tudi, da se ne bode dobil državnik, ki se peča z gospodarskimi razmerami in ki tudi kaj razume, da bi mu kaj sličnega prišlo na misel.

Avstro-ogrski narodi, ki so ravno v najtežjem položaju države pokazali za skupno bran toliko razuma in katerih najboljši možje z navdušenjem postavljajo svoje vse za čast, procvit in velikost države in za sijaj prejasnega prestola, tudi upravičeno upajo, da se bodo gospodarska vprašanja prav rešila.

Za nas velja: Velika in mogočna, samostojna in na vse strani neodvisna Avstrija in v nji gospodarsko in politično zadovoljni narodi! To bo naša sreča in naš ponos.

Draginja.

Že po družbi sv. Mohorja izdana občna zgodovina nas uči, da se vselej, kadar izbruhne kaka vojska, podraže vsa živila. To je vedno bilo, odkar se blago zamenjava z denarjem. Vsakdo, ki pozna le začetno abecedo narodnega gospodarstva, ni potrebno, da bi znal vso, ve, da kadar nastane vojska, padajo cene vrednostnih papirjev, zelo pa poskočijo živila. To britko čuti osobito delavstvo, ki že zdaj skoraj da strada, ker so cene vseh živil tako poskočile.

Umevna je sedanja draginja. Svetovna vojska, kakršne človeški rod še ne pomni, je povzročila, da smo zdaj v naši državi navezani le na tiste zaloge živeža, ki smo jih imeli, predno je izbruhnila sedanja vojska in na to, kar je pridelala pridna roka našega domačega kmetiča. Trdno smo prepričani, da je za prehrano prebivalstva živil dovolj, če tudi se morajo potrebe skriti. Vojska zahteva žrtve.

Ampak ravno zato, ker vojska nalaga toliko žrtev prebivalstvu, je nujno potrebno, da vlada, parlamenta zdaj itak ni, stori vse, da prepreči gotovim pijavkam njihov nečeden posel. Poroča se nam namreč iz več krajev, da gotovi ljudje, med njimi tudi taki, ki se morajo delavstvu veliko zahvaliti, kmete hujskajo, češ nikar ne prodajate zdaj

živil. Sami pa seveda nakupujejo, kar le morejo.

Sveto pismo nas uči, da je Jožef v Egiptu ob časih dobrih 7 let zbral žito, ki so ga potem v slabih 7 letih razdeljevali med prebivalstvo.

Proti postopanju izvestnih ljudi, ki hujskajo kmete, da naj ne prodajajo pridelkov, češ da postanejo pozneje še dražji, naj se odločno nastopi, ker ni nikakega povoda, da bi se delala umetno lakota med nekmetskimi prebivalstvom. Mi stojimo odločno na stališču, da naj tako postopanje vlada korenito odpravi.

Izredni časi zahtevajo tudi izrednih korakov. Nočemo, da bi bil pridni naš kmetič oškodovan. Ne smemo pa tudi trpeti, da bi se cene živilom z umetno agitacijo povišavale. Hočemo odredb, ki bodo zadovoljevale kmete, a ki bodo tudi upoštevale koristi delavstva, da ne bo trpelo pomanjkanja radi brezvestnih oderuhov in ljudskih pijavk.

Neobhodno potrebno je, da se po vladi popišejo sploh vse zaloge živeža, ki se naj nahajajo že kjerkoli. Najboljše bi pač bilo, da bi se odmerilo, kar potrebuje lastnik živil za se, da preživi sebe, rodbino in kmet svojo živino, da se mu prepusti, kar potrebuje za obdelovanje polja, a preostala zaloga naj se mu odkupi proti poštenemu plačilu.

Nasvetovani korak je radikalen, a neobhodno v korist delavske prehrane potreben.

Vojni dogodki

od 1. do 8. decembra 1914.

Južno bojišče. Ko so naše čete osvojile Mačvo s Posavjem na eni in Podrinje na drugi strani, zasedle Valjevo in končno odločilno porazile Srbe pri Lazarevcu ter jih vrgle na celi črti iz utrjenih postojank ob reki Kolubari, je bila odločena tudi osoda **Belgrada**, ki je utrjen le proti severu. Sicer so se Srbi še trdovratno upirali v svojih okopih na hribovju ob Savi proti Belgradu, ter so morali naši vsak okop z naskokom vzeti, toda to je imelo le namen naše zadržavati in dati časa srbskim brambnim silam, da se v redu umaknejo. Za Belgrad sam ni bilo več nobenih pravih bojov ter so naši prodrli

vanj z dveh strani: od zapada po suhem in pa čez Savo. Zgodilo se je to na dan cesarjeve vladarske 66letnice, to je 2. decembra. Poveljnik V. armade, ki je s svojimi zmagami zagotovila padec srbskega prestolnega mesta, general pl. Frank (rojen dalmatinski Hrvat) je ta dogodek sporočil cesarju obenem s čestitkami k vladarski obletnici. — Srbi so se umaknili proti jugu (Kragujevcu) oziroma proti jugovzhodu (Arangjelovcu in G. Milanovcu). Dasi so jim naši vedno za petami, se je Srbotom vendar posrečilo pri **Arangjelovcu** in **G. Milanovcu** zbrati svoje preostale sile k novemu, trdovratnemu odporu. Tod se vrše zdaj hudi in krvavi boji; Srbi so dobili ojačenja in se z vsilo trudijo, da bi vrgli naše nazaj, a zaman. — V Belgradu in ostalem osvojenem srbskem ozemlju že poslujejo naše upravne in sodne oblasti.

Severno bojišče, v Karpatih se boji nadaljujejo; ponekod so Rusi dele svojih čet umaknili za gorska pobočja, deloma pa se vrše boji še na ogrskih tleh. — Pri **Tymbarku** (južnovzhodno od Krakova) so se vršili manjši, za nas uspešni boji. — V **Beskidih** (na gališkošleski meji) so bili ruski napadi odbiti. — Glasom uradnih poročil so v zapadni Galiciji v teku večji boji; ob naši strani se bore tudi nemške čete.

Na **Ruskem Poljskem** so Nemci z našo pomočjo dosegli znaten uspeh; osvojili so **Lodz** in vrgli Ruse daleč nazaj. K temu je močno pripomogla naša vojska, ki je južnovzhodno od **Piotrkowa** napadla in vrgla nazaj tiste ruske brambne sile, ki so z juga hitele na pomoč armadam pri Lodzu in Lowiczu. Velika borba med Nemci in Rusi v prostoru med Varto in Vislo pa z uspehom pri Lodzu seveda še ni odločena in se boji nadaljujejo. — O bojih na desnem bregu Visle ni poročil. — Na Vzhodnem Pruskem se vrše hudi boji ob **Mazurskih jezerih**.

Zapadno bojišče. Kakor je videti iz nemških uradnih poročil, upajo Francozi in njihovi zavezniki izkoristiti olajšanje, ki je menda nastalo na tem bojišču vsled velikih nemških vojnih podvzetij na Ruskem Poljskem. Začeli so živeje napadati posamezne nemške postojanke na celi črti, a uspeha doslej niso imeli skoro nobenega, pač pa znatne izgube. Na **Flandernskem**, ki je itak povečini poplavljen, so Nemci odbili vse francoske napade; pri **La Bassee** so Nemci napredovali; kraj **Vernelles** (južnovzhodno od Bethune) so Nemci zapustili, ko so preje razstrelili vse stavbe, ki so bile še ostale; v **Argonih** so Nemci zopet napredovali; južno od **Metza** (na Lotarinškem blizu francoske

Prokletstvo bogastva.

Ne, kar imaš, te osreči, marveč, kar si!

Marjeta Lovčnova, lepo, ugledno in bistroumno mlado dekle se vrne domov od groba svoje ljubljene matere. Plaka ko vstopi v priprosto, a lepo pospravljen in prijazen sobico tam v tretjem nadstropju. Saj je komaj minulo nekaj dni, ko sta še z ljubo mamico tako prijetno živeli skup.

Marjeta je zdaj sama. Nima človeka več pod božjim solncem. Skrbi jo, kaj da bo.

Kaj naj stori? Kako naj se preživi? Kaj bo z menoj? premišluje.

Dokler je še živela mati, res ni bilo veliko, a preživljali sta se z materino pokojnino. Ta se zdaj več ne izplačuje. Materinih prihrankov iz prejšnjih, boljših dni seveda skoraj nič več ni. Poračili so se, ko je še hodil brat v šolo — zdaj je učitelj v nekem malem mestu, drugo je pobrala bolezen in pogreb. Plačati se morajo še nekateri nepokriti račun.

Brata Marjeta noče nadlegovati. Služi še malo časa. Hoče, da sama sebe preživi.

Lahko to ne bo šlo. Živeli sta sicer z materjo v omajenih razmerah, a ljuba

mamica je le svojo Marjeto kolikor-toliko razvadila. Zdaj sama sebi očita; zakaj nisi delala? Zakaj si nisi odrekla to ali ono moderno nepotrebno. Lažje bi ti zdaj šlo.

Seveda je točila Marjeta solze, a končno le sklene, da hoče delati in se tako pošteno preživeti. Svetovati ji ni mogel nihče. Teta, sestra rajnega očeta sicer še živi v nekem drugem mestu, a skrbeti mora sama za svoje otroke. Za Marjeto ni dosti povpraševala, bili sta si skorajda čisto tuji. Njen varuh je že tudi umrl. Brat je pa še mlad, nezkušen in ji pač ne more nič pomagati.

Kuje načrte, a kako naj jih izpelje. Veseli jo godba, njen glas doni prijetno in krepko. Že dolgo natihoma želi, da postane pevka. Sanjala je že tolikokrat, da vidi sama sebe kot zvezdo na gledališkem odru. Gotovo bi bila kot gledališka igralka tudi napredovala, a razmere so bile take, da je ostalo le pri neizvedljivih načrtih.

Mislila je tudi, da se preživi s poukom. A zna premalo. Očita si, zakaj se ni pridnejše učila; a ve tudi, da je veliko mladih deklet, ki godbo in petje poučujejo.

Pretuhta in preplaka cele noči. Končno stori, kar ji svetuje njena gospodinja. Šivilja hoče postati. Preostalo

ji tudi ni nič drugega. Seveda, skromen je ta poklic, a kdor visoko leta, nizko obsedi. Zamujeno je izgubljeno. Čula je že večkrat, da šivanje ni prijetno in da tudi ni zdravo delo. A upa, da pride s pridnostjo do samostojnosti. Saj je tudi dozdaj večinoma vso svojo obleko sama si napravljala. Sklene, da proda nekaj opravke, ker tudi šivilja potrebuje več stvari, ki jih mora kupiti.

Kaj bodo rekli dosedanji znanci, ko bodo čuli, da je postala gospodična Marjeta Lovčnova navadna šivilja? Na to se ona ni ozirala. Bila je toliko napredno mlado dekle, da si je reklo: Delo ni sramota. In če bodo znanci vihali nosove, kaj za to; saj sami tudi še ne znajo, kaj da jih čaka.

Premišljeno, sklenjeno, storjeno. Čez nekaj dni se je že učila, da se izpopolni v šivanju. Tako lahko ji zdaj bije srce.

Marjeta dokonča svoj šivalni tečaj. Zdaj išče dela. Z oglasi v časopisih res dobi delo v nekaterih dobrih in uglednih meščanskih rodbinah. Nima sicer oddanih vseh dni, a kar je dosegla, zadošča, kakor upa, da ne odpove priljubljenega ji stanovanja. Ali veste, kaj je ženski njen kotiček, kotiček, prostorček, ki se ji priljubi. Ne, tega trda, jednena moška srca ne umevajo, le žensko srce to ve in zna to čutiti.

Ko pride četrletje, plačaj stanarino. Ni zadoščalo, kar je prigarala. Gospodar jo pa pozna in sklene, da čaka. Marjeta je pa razsodna in previdna dovolj, da ve, če več ne zasluži, ne bo mogla obdržati priljubljenega ji stanovanja. Vsak dan mora delati!

Če si še tako priden, vedno sreče ne moreš prisiliti, da ti ostane zvesta. V najrazširjenjših listih je iskala z oglasi dela, a zaman. Škoda denarja, ki ga je izmetala. Vedla je, da so v hišah, kjer je delala zadovoljni ž njo, znala, da izčasoma dobi več dela; a hipno ji s tem ni bilo pomagano. Postajala je nemirna. Ostati je hotela poštena. Izkušnjava, da bi nastopila nepravda pota, je hitro zavrnila.

V časopisu čita čez nekaj dni oglas: »Postranski dobro plačani ženski zaslužek. Ženske dobe dobro delo. Ponudbe pod A. C. 37. Priloži naj se znamka 50 vin., da se dopošlje navodilo in vzorci.«

Zvijah gotove vrste ljudi Marjeta seveda še ni poznala. Pisala je takoj in priložila znamko.

Čez nekaj dni res dobi navodilo, za barvanje preprog, zagrinjal. Priložen je bil celo volnen vzorec z nekaterimi nasklikanimi zvetlicami. S tem ni bilo nič. Razočarana je bila Marjeta. Saj bi se

meje) so Nemci odbili francoske napa-
de; ravno tako so bili zaman tudi vsi
francoški napadi južnozahodno od **Alt-
kircha** (v Alzaciji blizu francoske meje).

Rusko-turško bojišče. Zdi se, da so
Turki vrgli svojo glavno moč proti **Ba-
tumu** ali pa so tod našli zase najugod-
nejše razmere; kajti medtem ko o dru-
gih bojnih točkah na Kavkazu ne pri-
haja zadnji čas skoro nobenih poročil,
pa Turki dan za dnem poročajo o zma-
gah v dolini reke Čorok. Zadnji čas so
zavzeli mesta **Arđanuč** (ob rusko-tur-
ški meji), **Arđahan** (večje mesto severo-
vzhodno od Arđanuča) in **Kevo** (južno-
vzhodno od Batuma). — V **Perziji** so
Turki zasedli mesto **Savtabholak**.

Angleži in Turki. Med **Tigrisom** in
Sueškim prekopom so Turki odbili
angleški napad. — **Sinajski polotok** je
v turških rokah.

Vojna na morjih. Angleška admi-
raliteta v izkazu izgub navaja novo lad-
jo: **križarko »Canada«**, ki je obsegala
780 ton in imela 60 mož posadke. Vsega
vkup je angleška mornarica v doseda-
nji vojni izgubila 308 častnikov in 7035
mož, med temi mrtvih 220 častnikov in
4107 mož.

Postranska bojišča. V Južni Afriki
se je uprl del **Burov**; Angleži so proti
vstašem poslali generala Botho, ki je
ujel že več glavnih vstaških voditeljev,
med njimi generala Deweta, in mnogo
vstašev. — Tudi Francozi imajo v Ma-
roku precej sitnosti radi vstaškega gi-
banja med **mohamedanci**.

Avstrijskega vojnega posojila je
doslej podpisanega že skoro 2 milijardi
(1800 milijonov).

Konzumne zadruge.

Menda se še ni z lepo pokazal po-
men konzumnih zadrug v tako svitli
luči, kakor sedaj v vojnem času. Može
katerim je bilo mar pospešiti osamo-
svojenje delavskega stanu, so se zavze-
mali tudi za konzumno organizacijo
delavcev. Kazali so pri tem na pomen
in korist te vrste organizacije, bodisi na
gospodarskem kakor tudi na polju de-
lavske vzajemnosti. V nas Slovincih je
med delavskim stanom konzuma mi-
sel dobila tal. Ne sicer v preobilni meri,
pač pa v toliko, da se lahko kaže na
lepe uspehe; ki so se dosegli v obstoje-
čim konzumnih zadrugah.

Kakor vsaka delavska organiza-
cija, mora sloneti tudi konzumno zdru-
ževanje na zavesti in dobri volji. Kjer
ni tega, je uspeh že naprej ogrožen. V
rednih in mirnih časih, ko vsi stanovi
nekako brezskrbno gledajo predse, je
večpljenje misli o potrebnih stvareh pre-
cej neplodno in je treba mnogo truda,
da se pride do vspeha. Toda sedaj, ko
divja okoli naše domovine silna vojna
vihra in se je naenkrat marsikaj spre-
menilo, nam pa stopajo zamujene po-
trebne osnove, živahneje pred oči.

Delavski stan čuti danes, ko stoji
preskrba z živili na prvem mestu, da
mu manjka organizacije po kateri bi si
bilo mogoče v tem oziru dobro poma-
gati. To so konzumne zadruge. Koliko
delavskih krajev je, ki nimajo nobene
konzumne preskrbe. Navezan je vsak
nase, ter kupuje živila pri raznih trgo-
vcih in drugih ljudeh, dostikrat po pre-
tiranih cenah. Mnogokje so pa ljudi
srečni ako morejo za drag denar sploh
kaj dobiti. Delavec potrebuje pred vsem
najpotrebnejših domačih živil, katere si
more nakupiti od pridelovalcev, najpri-
merneje v skupnih množinah. To pa je
mogoče le potom konzumnih zadrug, ki

bila morala dolgo učiti slikati. Morala
je pa gledati, da takoj zasluži.

Marjeta je tako izpoznavala pola-
goma boj za obstanek, skrbi, prej ji ne-
znane, ker je že mati skrbela, da je la-
hko živila brezskrbno.

Nekega večera v mesečnini po
skromni večerji, kruh s sirovim mas-
lom, potrka nekdo na njena vrata. Pre-
strašena prižge luč.

Vajenec iz neke večje trgovine je
prišel. Vprašal je, če bi gospodična pre-
vzela delo za trgovino.

Veselo pritrdi in obljubi, da pride
že drugi dan v trgovino po delo. Vesela
je šla spat zaupajoč na zaslužek.

Drugo jutro se obleče Marjeta v
najboljšo obleko in hiti, pač ji je srce
močno bilo, v veliko, po celem mestu
znano trgovino. Ko vstopi, stopi k njej
lepo oblečeni mlad mož, ki vpraša, kaj
da želi.

»Marjeta Lovčnova sem; gospod me
je pozval zaradi nekega dela.«

»Prosim, stopite v pisarno,« pravi
in ji pokaže z roko, kam da naj gre.

V pisarni so ji za poizkušnjo izro-
čili nekaj dela; ki naj ga izdelava do do-
ločenega časa. Gospod je še pristavil,
da če bo delo dobro storjeno, ji bo dal
še več dela.

Veselo hiti Marjeta domov.

imajo poleg drugega namen preskrbe
z živili svojim članom. Poleg krajevne
organizacije v kateri ze združujejo ose-
be — člani, je pa potrebna tudi nekaka
zvezna organizacija konzumnih druš-
tev. Zveza bi morala pospeševati in vo-
diti konzumni promet in skrbeti za do-
bavo konzumnega blaga.

Sedaj, ko te organizacije pogreša
marsikaj delavski kraj, naj bi jelo de-
lavstvo resno misliti na ustanovitev ta-
kih društev in naj bi ob prvi priliki
skušalo zamujeno popraviti.

Vojska je strog učitelj, kakor ka-
žejo sedanje življenske razmere. Mar-
sikaj o čemer se v rednih časih ni ho-
telo veliko slišati, trka sedaj na vrata.
Ako bomo sledili skušnji in šli na za-
mujeno delo, zna postati v marsičem
sedanja grozna vojska delavskemu stu-
nu koristna.

Poslušajmo silo draginje in brezde-
lja, sledimo življenskemu razvoju v se-
danjih težkih časih, prenesimo skušnjo
v dejanja ko se vrnejo mirni časi, pa
vojska ne bode šla mimo nas kot po-
šast, temveč kot skrbna učiteljica.

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

SODNA RAZPRAVA PROTI ITALI- JANSKIM ŽELEZNIČARJEM.

Milan, 4. decembra. Iz Novare se
poroča: Včeraj se je začela tu glavna
razprava proti 246 železničarjem, ki so
se bili udeležili velikega železničarskega
gibanja v minulem poletju. Ker niso
mogli najti drugega dovolj velikega
prostora za razpravo, je sodišče v to
svrhu izbralo mestno gledališče. Prvi
dan je bilo zaslišanih 16 obtožencev.
Med obtoženci je tudi mašinist Secon-
da Ramella, ki je ob zadnjih volitvah
nastopil kot kandidat socialnodemo-
kraške stranke. Razprava je določena
na štirinajst dni, a bo najbrže veliko
dlje trajala.

Pravnik.

SKRB ZA SVOJCE PADLIH VOJA- KOV.

Vdovam v vojski padlih vojakov
gre pravica do pokojnine kakor tudi,
če umre vpoklicani v vojaški službi
vsled vojske. Vseeno je, če je padel vpok-
licanec pred sovražnikom ali če umre
vsled v vojski mu zadene rane ali če se
je v vojski smrtno poškodoval. Glavno
je, da je umrl brez lastne krivde.

Pokojnina je različno določena. Pr-
vih šest mesecev je tako visoka, kakor
prispevek države, ki ga je dobivala vdo-
va, ko je služil rajnik v armadi. Če ni
dobivala prispevka, ker je sama služila,
ga lahko zahteva, če je tudi izgubila
zaslužek že po moževi smrti in ga mora
dobiti skozi 6 mesecev po moževi smrti.

Vdove, ki nimajo pravice do pod-
pore, dobe takoj po moževi smrti vdov-
sko pokojnino, ki znaša za vdove.

vojakov brez šarže mesečno	9 K
poddesetnikov	12 K
desetnikov	15 K
četovodj	18 K
narednikov z dnino	
do 70 vin.	22 K 50 v.
narednikov z višjo	
dnino	30 K
kadetov	37 K 50 v.

Velja le za pravo šaržo; častne šar-
že dobe tisto pokojnino, ki jo imajo kot
taki, kar so.

Dokler si vdova ne more ničesar
prislужiti in če je brez sredstev, dobi
vsak meces 8 kron več. Pokojnina gre
vdovi, če je tudi bogata. Če se vdova
zopet omoži, se pokojnina preneha iz-
plačevati.

Podporni prispevek gre tudi neza-
konskim sirotam, vzgojevalni prispe-
vek, pokojnino, pa dobe le zakonski in
legitimirani otroci. Za nezakonske otro-
ke torej preskrbljeno le prvih šest me-
secev po smrti nezakonskega očeta.
Vzgojevalni prispevek znaša 4 krone
mesečno za vsakega otroka, dokler do-
biva mati pokojnino. Če mati umrje ali
se ji iz kakega drugega razloga ustavi
pokojnina, znaša vzgojnina mesečno
šest kron ne glede na očetovo šaržo.
Vzgojnina se izplačuje dečkom do šest-
najstega, deklicam pa do štirinajstega
leta. Otrokom, ki se šolajo se lahko pla-
čuje vzgojnina do dovršenih študij tudi
do 24 leta starosti.

Pokojnina vdov in sirot častnikov,
tudi rezervnih, so višje. Vdova poročni-
ka dobi mesečno 73.75 K, nadporočni-
kova 112.50 K; poročnikov otrok mesečno
18.75 K, nadporočnikov 22.50 k, dvojn-
e sirote dobe polovico pokojnine, ki
gre materi. Pokojnina se izplačuje otro-
kom do 24. leta. Častnikova vdova ne
dobi odpravnine, če ji mož umre, pač
pa ji gre pokojnina, če ji drugi mož
umre.

PRAVICE VPOKLICANIH ČRNOVOJ- NIKOV.

Vpoklicanim črnovojnikom grejo
tiste dne, kakor šaržam redne vojske.
Znašajo:

Narednik	dnevno	70 vin.
Četovodja	„	45 vin.
Desetnik	„	30 vin.
Poddesetnik	„	20 vin.
Vojak	„	16 vin.

Preskrba in stanovanje gre črno-
vojniku »in natura« v tisti meri, kakor
aktivnemu moštvu. Ko se predstavi v
službo, dobi za nabavo drobnarij kava-
lerist, artiljerist in pri trenu 7, pri osta-
lih četah pa 6 kron. Moštvo določenem
za vojsko gre od prvega dne mobiliza-
cije naprej mobilizacijska doklada ne
glede na šaržo vsak dan 10 vin. V ar-
madi na vojnem polju znaša dnevna
doklada 20 vin, od tistega dne nadalje,
ko se prekorači meja etapnega prostora.
Ranjeni ali bolni črnovojniki, ki se
nahajajo v kakem vojnem sanitetnem
zavodu obdrže dnino in doklado. Med
zdravljenjem gre moštvu brezplačna
preskrba v bolnišnici in bolniška hra-
na in bolniška dnina: naredniku 20 v.,
četovodji 15 vin., desetniku 10 vin. in
poddesetniku ter vojaku 6 vin. dnevno.
Med dopustom pri svojcih gre med
zdravljenjem vsakemu vojaku dnevni
pavšal 2 kron, ki se mora izplačati za
28 dni naprej; za dobo nad 28 dni se pa
plačuje nazaj po tistem nadomestnem
poveljstvu, pri katerem se mora zgla-
siti.

PRAVICE VPOKLICANCEV DO BOL- NIŠKE BLAGAJNE.

Ker so nastali dvomi, če in kakšne
pravice da imajo pod orožje vpoklicani
člani bolniških blagajn, je notranje mi-
nistrstvo ne glede na področje razso-
dišč izjavilo: Ker je bolniška zavaroval-
na postava mišljena le na skrb med bo-
leznijskih oseb, ki se nahajajo v (ci-
vilnem) delovnem in plačilnem razmer-
ju in ker obstaja za k vojakom vpokli-
cane osebe za slučaj bolezni in smrti
posebno urejena preskrba, sodi notra-
nje ministrstvo, da tisti v aktivno vo-
jaško službo pozvanim članom (prezen-
čna službena doba, vojskna služba) za
bolezen ali smrt v tem razmerju ne gre
pravica do podpore. Če član izstopi iz
vojaške službe še pred šestimi tedni
(dopust), mu gre pravica do bolniške
podpore.

Narodno gospodarstvo.

Najvišje cene žitu in moki. Glede
na določitev najvišjih cen žitu in moki
piše »Christlichsociale Arbeiter Zei-
tung«: Dolgo, strašno dolgo je trajalo,
dokler se je ta zahteva izvedla. Odred-
ba sama ni v kakem razmerju s pripra-
vami. Štiri mesece so nemoteno oderu-
hi odirali, predno so jim njih početje
ustavili. Lahko bi bila tudi osrednja
vlada po poročilih deželnih vlad sama
določila cene žitu in moki v posamez-
nih kronovinah. Ne umevamo dolge
poti, ki jo bo morala dolga pot o odlo-
čitvi najvišjih cen romati.

× × ×

Na Ogrskem so nekatera mesta in
stolice najvišje cene žitu že določile.
Na Reki so n. pr. določene sledeče naj-
višje cene: pšenica 48.50 K, rž 40.50 K,
ječmen 35.50 K, koruza 30.50, 32.50 in
34 K za 100 kg. Pšenična pecivna moka
81.25 K, kuhalna pšenična moka 26.38 K,
pšenična krušna moka 56.94 K, pšenič-
na vzravnalna moka 57.91 K, ržena moka
54.80 K, ječmenova moka 56.92 K.

Amerikanski bombaž so pričeli
uvažati Amerikanci v Nemčijo.

Draginja v Gradcu. Tu ni mogoče
več živeti. Kilogram moke stane 70 do
72 vin., sveže jačice 16—18 vin, kilogram
krompirja 14—18 vin., liter leče 1.40 K,
liter fižola 60 vin., kilogram zdrobi
(gres) 78 vin, kilogram sladkorja 90 vin.
do 1 krono. Tudi cena premogu se je
strašno zvišala. Odpomoč vlade nujno
potrebna.

Štajersko namestništvo je določilo
sledeče najvišje cene: pšenica 41.50, rž
33.50, ječmen 30.80, koruza 25.50 K za
100 kg. Močne cene so: pšenični zdrob
in fina pšenična moka 69.50 K, pšenična
moka za kuhanje 65.35 K, pšenična kru-
šna moka 48.70, enovrstna pšenična
moka 50.65 K, ržena moka 45.35 K, ječ-
menova moka 48.60, koruzna moka 37
K za 100 kg.

Javno zavarovanje v Avstraliji

Izredna delavnost Avstralije na
vseh poljih socialne skrbi je izzvala že
veliko pisanja. Sodbe so seveda različ-
ne. Nekateri kujejo Avstralijo v oblake
in jo stavljajo kot zgled evropskim dr-
žavam, drugi to so seveda kapitalisti,
pa tarnajo, češ da dovedejo socialni iz-
datki do dolgov in da otežujejo konku-

renco z drugimi deželami, kjer ni za
delavca tako poskrbljeno, kakor je v
Avstraliji. Saj imajo Avstralci postavni
osemurni delavnik, visoko določene
najnižje plače, razsodišča in druge so-
cialne naprave. Ž njimi se danes ne na-
meravamo baviti, ker nas pred vsem
zanima, koliko da izda Avstralija za
svoje socialno zavarovanje.

Avstralska starostno - zavarovalna
postava je v veljavi od leta 1908/9.
Ustvarjena po novozelandskem vzorcu
ne pozna prispevkov zavarovancev in
gospodarja. Starostne rente dovoljuje
vsem državljanom država na svoj ra-
čun.

Prvotno so računali, da bodo izdali
vsako leto približno 30 milijonov mark
(1 marka je 1 K 78 h), a pozneje izkuš-
nje so pokazale, da računajo izdatke v
proračunskem letu 1909/10 28 milijonov
mark, v proračunskem letu 1914/15 pa
na približno 32 milijonov mark.

Izdatki avstralske države za sta-
rostno in invalidno zavarovanje se je
razviljo zadnja leta tako:le:

Rent so izplačali leta 1908/09 —
9,250.560 mark, leta 1909/10 — 16,823.620
mark, leta 1910/11 — 37,491.360 mark,
leta 1911/12 — 42,864.240 mark. Upravni
stroški leta 1908/09 — 45.940 mark, leta
1909/10 — 728.460 mark, leta 1910/11 —
749.840 mark, leta 1911/12 — 796.200 m.
Vsota leta 1908/09 — 9,296.500 mark, le-
ta 1909/10 — 17,552.080 mark, l. 1910/11
38,241.200 mark, leta 1911/12 — 43 mili-
jonov 660.440 mark.

Če si ogledamo navedene številke,
tako zapazimo velik razloček med prv-
vim in med ostalimi leti. Pojasni se
nam takoj, ker so pričeli izplačevati
starostne rente šele v drugi polovici le-
ta, invalidne rente pa šele bodoča leta.
V nadaljnjih treh letih so poskočili
skupni izdatki od okroglo 17 in pol mi-
lijona mark na 38 in 43 milijonov. —
Upravni stroški so sicer tudi poskočili,
a v manjši meri, kakor so poskočile po-
kojnine.

Upoštevat se mora pri presoji, da
Avstralija še ne šteje 5 milijonov pre-
bivalcev.

Nadalje pa izplača Avstralija tudi
vsaki materi ob rojstvu vsakega otroka
nagrado 100 mark. Od 10. oktobra 1912
naprej so že izplačali 61.180 nagrad
materam.

Starostne pokojnine so se izplače-
vale 30. junija 79.000 osebam, 11.000 je
pa bilo invaliditetnih rent.

Vojna in tekstilna industrija.

Že dalje časa sem se v predilni in
tkalni industriji dan in noč ne vrstila
pravilno in razmerno. Povdariti je tre-
ba, da je balkanska vojna zelo neugod-
no vplivala na to v našem gospodar-
skem oziru važno panogo: pomanjka-
nje denarja, oviran izvoz in mnogošte-
vilni konkurzi so bili nje neposredne
posledice. Dočim ni bila industrija v
volni preveč prizadeta, je ista v bom-
bažu mnogo trpela. Dasiravno se je
bombaž znatno podražil, so se izdelki
vseeno vedno bolj in bolj kopicili. V le-
tih 1907, in 1908, se je ustanovilo veliko
novih predilnic in tkalnic, mnoge že
obstoječe tovarne so pa svoj obrat raz-
širile. Istočasna združitev predilnic
in svrhu pocenjenja obrata, ki naj bi ob-
stalo v tem, da se uprava osredotoči in
da se stanje uradništva skrči, ureditve
cen izdelkom in pospeševanje izvoza ni
veliko pomagalo, ker je izvoz v balkan-
ske države izostal. Dasiravno so zazna-
movale predilnice nekaj napredka, hre-
penenje po boljši bodočnosti pa je
umevno tlelo naprej.

Izbruhnila je svetovna vojna in pro-
vzročila med volnenimi in bombažnimi
izdelki še večji prepad. Najmanj 4 od-
stotki civilnega prebivalstva je bilo po-
klicano pod orožje in oni, ki so ostali,
so omejili nabave do skrajnosti. Potre-
be za vojaštvo so poskočile v ogromni
meri, ki pa so pridjele le volneni industriji
v prid, vsaj v pretežni količini. Vojna
uprava ima obvezne dobavne pogodbe
z gotovimi dobavitelji. V poštev pridejo
povsem štiri dobavne družbe: 1. Av-
strijska družba za dobavo sukna c. in
kr. vojni, pl. Offermann, Quittnar,
Scholler in drugovi na Dunaju, obsto-
ječa iz približno 24 tvrdk na Morav-
skem in v Šleziji. Glavni delničarji te
družbe so: Opavska zveza tovarn za
sukno in volneno blago Jakob Quittnar
in sinovi, bratje Scholler, pl. Offermann
in Adolf Löw in sinovi v Brnu; Skene
v Halenkovicah; elizendolska predilni-
ca bratov Aron in Jakob Löw-Ber; Leo-
pold in Janez Brdlik v Počatkyh in več
drugih. 2. Družba suknene industrije
za opremo domobranstva pod imenom
Schumpeter in drugovi, ki ima več to-
varn v Třeštvu, v Jihlavi in v Bilskem.
3. Avstrijska družba za pridelovanje
bombaževine in platna za armado;
lastniki so Marbach in drugovi, ki ima-
jo tudi lastno predilnico v Černevem

Kostelevu. 4. Dobavni konzorcij Mauthner, Taussig in drugovi, ki izdeluje v dvajsetih lastnih tovarnah vso za domobranstvo potrebno bombažno in predvidno blago. Vse te družbe so zavezane vojnemu erarju letno gotovo količino blaga dobaviti. Vrh tega pa so še dolžne vzdrževati določene stalne zaloge, ki jih erar po v naprej pogojenih cenah šele v slučaju vojne prevzame. Ko je morala Avstrija meseca julija zagrabiti orožje, da odbije nevarne nam sovražnike, je vojna uprava pobrala vse zaloge in naročila družbam dobavo nadaljnjih množin po za 20 do 30 odstotkov zvišanih cenah. Dobavitelji pa nalogi kljub temu, da se jim je prepustilo črni vojni podvrženo strokovno delavstvo in se po tovarnah dela noč in dan, niso bili kos. Odstopili so veliko dela izven organizacij stoječim tovarnam, pa vseeno je morala država poseči po samopomoči ter poveriti znatne dobave firmam, ki so jih pripravile trgovske zbornice. Konzument ni bila samo vojna uprava sama kot taka, upoštevati se mora tudi navabe vpoklicanih rezervnih častnikov, ki so pretežni del sprejete pavšalne opravnine izdali za uniforme. Prištevši še velike množine toplih zimskih oblek, ki jih nakupujejo država in posamezniki, se pride do zaključka, da bo prišla tudi industrija bombaževin in platna na svoj račun, čeprav je imela volna precej boljše šanse.

S socialnega stališča presojeno moramo na podlagi razpoložljivih podatkov konstatirati, da vlada kljub zgorajšnjim tolažilnim dejstvom v bombažni industriji vedno še velika mizerija. Društvo bombažnih predilnic je razposlalo poizvedovalne pole, na katere je samo 72 tovarn z 1 milijon 700.000 finih vreten (Feinspindel) odgovorilo. Dne 11. septembra je počivalo 805.000 vreten, delavni čas se je skrčil za 41½%, izdelalo se je pa še samo za 547 odstotkov normalne množine. Delavstva je bilo odpuščenega nad 35 odstotkov, od katerih jih je bilo samo 1270 možkih ali 53 odstotkov vseh poprej zaposlenih vpoklicanih pod orožje. Od tega časa sem se je že mnogo obrnilo na bolje. Bombažnih izdelkov se od dne do dne zopet več rabi; glavni odjemalec je umevno zopet le vojaštvo, ki rabi in kupuje toplih zimskih oblek. In ker so vsled dobav za armado tudi cene poljskim pridelkom in živini zelo poskočile, se je pomanjkanje denarja med civilnim prebivalstvom omililo; trgovina z oblačili se je poživela. To in pa, da bodo sedanje zaloge v kratkem pošle, naj navdaja s sladkim upom, da bombažni industriji zasije kmalu boljša bodočnost.

Je pa nekaj drugega, kar nas navdaja s strahom. Bo li mogoče dobiti potrebne surovine? Sedanje razmere niso ugodne. Bombaža iz Zedinjenih ameriških držav, iz Egipta in Indije ni mogoče uvažati, istotako ne volne iz Avstralije, La Platte in Rusije. Za enkrat smo navezani samo na obstoječe

domače zaloge in domač pridelek; mogoče da nam s časom Antwerpen, ki je glavni trg za ovčjo volno, kaj pomaga. Če se ne da v kratkem doseči, da Anglija ne bi ovirala prometa trgovskih ladij, utegne Evropi zmanjkati bombaža in volne. Ti dve surovini ne spadata sicer vojni kontrebandi podvrženemu blagu, toda kaj se zmeni kramarski Anglež za mednarodna pravila. In da se končno zadeva ugodno sanira, treba bo od pomoči tudi sedaj vladajočemu pomanjkanju mednarodnih plačilnih sredstev.

Zdravstvo.

Alkoholizem.

Izmed državnih mednarodnih stremiljenj proti alkoholizmu je omenjati konvencijo, sklenjeno leta 1887. v Haagu med Nemčijo, Belgijo, Dansko, Francosko, Angleško in Nizozemsko glede prepovedi kupčevanja z žganjem v Severnem morju. S to konvencijo se je hotelo preprečiti prodajanje žganja ribičem v Severnem morju. Za izvedbo tozadavnih določil so skrbele posebne ribiške križarke pogodbenih držav. Mednarodni dogovor glede omejitve prodajanja žganja zamorcem v Afriki, ki je izvršen s pomočjo bruseljskih antisuženjskih aktov leta 1890., so podpisale poleg navedenih držav tudi Avstro-Ogrska, Španija, država Kongo, Združene države, Italija, Luksemburg, Perzija, Portugalska, Rusija, Švedska, Norveška, Turška, Zanzibar in Liberija. Ta dogovor ima namen, kolikor mogoče popolnoma omejiti prodajanje žganja pijač v afriškem ozenilju, ležečim med 20. stopinjo severne in 22. stopinjo južne širine, kakor tudi na otokih, ki so oddaljeni med tema stopinjama manj kot 100 morskih milj na vzhodu in zahodu od afriške celine. Mednarodni kongresi proti alkoholizmu, ki se vrše vsaki dve leti, nudijo o vedno bolj rastočem odporu proti alkoholizmu v vseh kulturnih državah. Leta 1906 se je osnovala v Berlinu mednarodna zveza proti zlorabi alkoholnih pijač, uživa finančno podporo od strani nemške, avstrijske, ruske, nizozemske, luksemburške in švicarske vlade ter šteje med svoje članice najvažnejše protialkoholne zveze posameznih dežel. Zanimivo je, da ima ta mednarodna zveza v svojem programu tudi ustanovitev poizvedovalnega urada z znanstvenim značajem v obliki mednarodnega antialkoholnega urada. Medtem, ko mednarodna družba proti zlorabi alkoholnih pijač ne zahteva od svojih članov popolne zdržnosti, ampak le zmernosti, se zavzema mednarodni neodvisni red Guttenplarjev, ki je bil osnovan že leta 1852. v New Yorku, za popolno abstinenco. V službi zmernosti deluje pa tudi svetovna unija krščanskih žen (sedež v Ameriki) in leta 1877. v Genfu ustanovljena družba modrega križa. Poleg tega pa obstoja še cela vrsta mednarodnih protialkoholnih zvez, med katerimi niso zadnje

katoliške organizacije. Ustanovil pa se je pred časom tudi mednarodni odbor za proučevanje alkoholnega vprašanja, ki se namerava pečati samo z znanstveno stranjo tega vprašanja ne glede na abstinence, zmernike in producete alkohola, ker navadna propaganda, kot so dognale medicinske in higijenske avtoritete, ni dosegla tolikega nazadovanja konzuma alkohola, kolikor je veljala truda in stroškov.

Delavsko varstvo.

Preddela za mednarodne dogovore, sklenjene v zadnjih letih v svrhu varstva delavcev, je izvršila mednarodna zveza za zakonito delavsko varstvo, ki je bila ustanovljena leta 1900 na pariškem mednarodnem kongresu za varstvo delavcev. Svoj izvor ima na eni strani v mednarodni konferenci l. 1890 v Berlinu, ki se je vršila na inicijativo cesarja Viljema, na drugi strani pa v mednarodnem kongresu za delavsko varstvo, ki ga je leta 1897. priredil v Curihu organizacijski odbor, obstoječ iz članov švicarskih delavskih društev. Berolinske konference so se večinoma udeležili le zastopniki vlad posameznih držav, curiške konference pa zastopniki delavskih društev, tudi iz Amerike in Rusije. Uspeh pariškega mednarodnega kongresa za varstvo delavcev je bila ustanovitev že omenjene mednarodne zveze kakor tudi mednarodnega urada za varstvo delavcev, katerega je bila zveza dolžna ustanoviti na podlagi svojih pravil. Ta mednarodni urad za varstvo delavcev je bil otvorjen dne 1. maja 1901 ter ima nalogo, izdajati periodične zbirke zakonov za delavsko varstvo vseh dežel v nemškem, angleškem in francoskem jeziku. Na drugi strani pa ima tudi nalogo, dajati vsa potrebna pojasnila v zadevi delavskega varstva.

Ta urad podpira gmotno nič manj kot 20 držav. V teku l. 1913. so pristopile na novo: Avstralija, Kanada, Mehika, Nova Zelandija, Južna Afrika in Kuba. Mednarodna zveza za delavsko varstvo je ustanovila v svrhu izvedbe mednarodnih dogovorov vlad tudi posebno komisijo, ki je imela l. 1903. svojo prvo sejo v Baslu. Prvi uspeh njenege dela je bil na I. mednarodni konferenci za delavsko varstvo v Baslu 1906 sklenjeni dogovor med Nemčijo, Avstrijo, Belgijo, Dansko, Španjo, Francosko, Angleško, Italijo, Luksemburgom, Holandsko, Portugalsko, Švedsko in Švico glede nočnega dela žensk v industriji. Ta dogovor je stopil v večini teh držav v veljavo z 14. januarjem l. 1912. Uspeh iste zveze je tudi 1. januarja 1912 uveljavljeni dogovor med Nemčijo, Dansko, Francosko, Luksemburgom, Nizozemsko, Švico in Angleško glede uporabe belega (rumenega) fosfora v industriji za vžigalice, s čemur se je končno zatrla grozna poklicna bolezen, fosforna nekroza, in s čemur se je rešilo okroglo 40.000 delavcev, izpostavljenih tozadavnim nevarnostim.

Druga mednarodna državna konferenca v Bernu l. 1913., ki je bila istotako prirejena od mednarodne zveze, je dovela do dogovora med vsemi evropskimi industrijskimi državami, izvzemši Dansko, Luksemburg in bal-kanske države, glede nočnega dela otrok (do 16. leta) v industriji in glede določitve največ deseturnega dnevnega dela v industriji za delavke in mladostne delavce. — Mednarodna zveza za delavsko varstvo je imela l. 1913. okroglo 92.000 frankov dohodkov in 88.000 fr. stroškov. V zadnjih letih so se sklenili sledeči mednarodni dogovori, nanašajoči se na delavsko varstvo: dogovor glede odškodnine pri delavskih nezgodah med Belgijo in Francosko l. 1906., med Angleško in Francosko s. 1910.; dogovor med Dansko in Francosko l. 1911. glede razsodišča o sporih raznega značaja, tako n. pr. glede mednarodnega delavskega varstva, zdravstvenih vprašanj, trgovine z dekleti; dogovor glede izseljeniških razmer med ameriški Združenimi državami in Japonsko l. 1911.; dogovor glede varstva obojestranskih državljanov v zadevi jamstva pri nezgodah itd. med Italijo in Združenimi državami l. 1913.; dogovor o delavskem zavarovanju med Italijo in Nemčijo l. 1913. itd.

Trgovina z dekleti.

L. 1902. in 1904. so sklenile Nemčija, Belgija, Danska, Francoska, Angleška, Italija, Nizozemska, Portugalska, Rusija, Švedska, Norveška, Švica, Španija in Avstrija mednarodne dogovore glede strogega nadziranja kolodvorov in morskih pristanišč ter posredovalnic za službe, da se omogoči kaznovanje vodnikov mladih deklet, ter žrtve pošlje nazaj v domovino. S pomočjo mednarodnih zvez, ki jih vzdržujejo mero-dajne oblasti, se je moglo lani meseca novembra onemogočiti mednarodni kongres trgovcev z dekleti v Varšavi. Ob tej priliki so aretovali 90 oseb.

Varstvo otrok.

Belgijska vlada je meseca julija l. 1913. predlagala na I. mednarodnem kongresu za varstvo otrok, na katerem je bilo zastopanih 40 držav vseh petih delov sveta, naj se osnuje oficijelen mednarodni urad za varstvo otrok s sedežem v Bruslju. Za to misel so se simpatično izjavili zastopniki vseh tujih držav ter je bilo pričakovati, da se ta urad kmalu osnuje.

× × ×

Iz navedenih podatkov je razvidno, koliko dobrega se je že storilo za blagor človeštva s sporazumnim delom. Upajmo, da vprašanja, ki se morejo rešiti v varstvo človeštva le na podlagi mednarodnih dogovorov in ki jih je žal še veliko, ne bodo ostala trajno nerešena vsled sedanje svetovne vojne.

§ 139.

Odvzetje obrtne pravice.

Obrtna pravica se odvzame razen v kazenskih primerih, navedenih v § 133 b, tudi še:

izvršuje kazenske razsodbe, s katerimi je dotično oblastvo izreklo izgubo zaradi kakega dejanja, prepovedanega po občin kazenskih ali davčnih zakonih.

Pa tudi samostojno naj se ta kazen izreče za določen čas ali za vselej:

a) ako je bil obrtnik obsojen zaradi kakega v § 5. omenjenega dejanja in bi se bilo pod danimi okoliščinami bati zlorabe, če bi se obrt nadaljeval;

b) pri koncesijoniranih obrtih zlasti, ako obrtnik po opetovanem pismenem opominjevanju zakrivi dejanja, vsled kojih se pokaže, da je prikrajšana zakonita potreba zanesljivosti.

Pri realnih obrtih izgubi posestnik tudi v teh primerih pravico izvrševanja in dopuščeno mu je samo, prodati obrtno pravico.

Po kazenskem zakonu se izgubi obrtna pravica v sledečih slučajih:

1. Ako ima kdo brez oblastvenega dovoljenja takozvane kovne ali tiskovne priprave (kaz. zak. § 326.).

2. Ako kdo brez oblastvenega dovoljenja izdeluje punce, pečatnike ali vlivalne modele vsakojake oblike (kaz. zak. § 329.).

3. Ako kdo izdeluje pečatnike javnih uradov brez naročila dotičnih uradov; obrtno pravico izgubi v slučaju ponovitve prestopka (kaz. zak. § 330.).

4. Trgovci, ki prodajajo strup, se zaradi prestopkov proti dotičnim predpisom v nekaterih slučajih kaznujejo prvokrat in drugokrat z denarno globo, odvzajem blaga ali zaporom, in šele ob tretjem kaznovanju se jim odvzame obrtna pravica. V drugih bolj nevarnih slučajih (ako so ravnali neprevidno) izgube obrtno pravico že ob prvem prestopku (kaz. zak. §§ 362. in 363.). Ako so prodajali strup osebam, ki niso imele potrebnega dovoljenja, zadene jih izguba obrta ob drugem prestopku (§ 366.), ob tretjem prestopku pa tedaj, če niso vodili posebnega zapisnika o osebah, katerim so strup prodali, o času, kdaj se je to zgodilo, in o dovoljenju, proti kateremu se sme tako blago prodajati (kaz. zak. § 367.).

5. Ako se v kakem obrtu prodaja meso, ne da bi bilo poprej ogledano; kazni za prvi prestop je odvzetje neogledanega blaga in globa od 50 do 400 K, za drugi prestop je kazen podvoji, tretjkrat nastopi vedna izguba obrta (kaz. zak. § 438.).

§ 134.

Odmera kazni.

Odmerjaje kazni se je ozirati na obteževalne in olajševalne razloge in pa na velikost s prestopkom nameravanega dobička ali prizadete škode.

Kot obteževalni razlogi pri odmerjenju kazni se po analogiji kazenskega zakonika (§ 263) zlasti upoštevajo: nadaljevanje kaznivega dejanja dalj časa; ponovitev kaznivega dejanja potem, ko je bil storilec zaradi istega že kaznovan; čim večja je nevarnost izvirača iz tega dejanja, ali čim večja je vsled tega nastala škoda; čim važnejše je razmerje med krivcem in oškodovancem; če se je zapeljevala mladina, se dajali slabi zgledi v družini ali se dajalo javno pohujšanje; če se je za izvršitev kaznivega dejanja bilo treba več časa in priprav; če je krivec vodil ali na kak drug način provzročil kaznivo dejanje, katerega je storilo več oseb; če je storil več prestopkov različnih vrst.

Za olajševalne razloge (§ 264. kaz. zak.) se smatrajo: nedoletnost, slaba pamet ali zanemarjena vzgoja; poprejšnje pošteno življenje; če je bil krivec zapeljan od drugih; če je napačno ravnal vsled strahu ali predsodka za ugled, v hudem razburjenju ali prisiljen po stiskah; če mu je bilo mogoče kaznivo dejanje dovršiti, iz njega dobiti večjo korist ali z njim prizadejati večjo škodo, pa je vendar obstal pri samem poskusu; ako je skušal škodo po svojih močeh poravnati; če je pri zaslišanju po lastni volji odkril okolnosti, vsled katerih je mogoče, pretečo nevarnost popolnoma odpraviti ali zmanjšati.

Pri odmerjanju kazni se je treba ozirati na obteževalne in olajševalne razloge, kakor so ravno ti ali oni pretežnejši, toda kazen se mora praviloma odmeriti v onih mejah, kakor jih določa zakon (§ 265. kaz. zak.).

Ako je storilec zakrivil več prestopkov, ki so predmet isti preiskavi in istemu kaznovanju, uporablja se oni zakon, ki določa najvišjo kazen med temi kaznivimi dejanji. Tudi naj se poleg drugih zakonitih kazni naloži posebna kazen v tem ali v kakem drugem zakonu določena kakšna denarna globa, ali če je določeno, da zapadejo blago, prodajne stvari ali orodja, ali če se izgube posebne pravice (§ 267. kaz. zak.).

§ 135.

Zaporna kazni in izprememba kazni.

Praviloma naj se nalagajo denarne kazni. Ob posebno obteževalnih okoliščinah, ali ako ponovno naložene denarne kazni ostanejo

Okno v svet.

Viktor baron pl. Hein je 8. t. m. umrl. Bil je več let kranjski deželni predsednik, nato so ga imenovali za sekčnega načelnika in je bil kot tak upokojen. R. I. P.

»Svetovna vojska«. Pod tem naslovom je pričela izdajati »Kat. Bukvarna« v Ljubljani delo, ki ima namen v knjigi zbrano nuditi Slovincem to, kar čita sedaj po časopisih raztreseno o dogodkih, ki vzbujajo svet. Zgodovina to ni. Pisati zgodovino bi bilo še prekmalu. Urednik tega ne namerava, kar je povedalo založništvo že v oklicu, ko je naznanilo to delo. Dosedaj so izšli štirje sešitki. O njih moramo reči popolnoma nepristransko, da se njih vrednost stopnjuje od sešitka do sešitka in moremo zato delo toplo priporočiti. Slike s posameznih bojišč so pisane živahno zanimivo in delo obeta, da bo, izpopolnjevano z zgodovino, ki se bo pozneje izdala, spomin na težke dni sedanje svetovne vojske.

Stroški svetovne vojne. V Berlinu je imel nedavno zelo znani narodno-gospodarski strokovnjak profesor Julij Wolf predavanje o vzrokih vojne in tudi o posledicah vojne z narodno-gospodarskega stališča. — Rekel je bil med drugim: V sedanji vojni so bile že dosedaj uničene milijarde. Samo nekoliko tedno so gospodovali Rusi v vzhodni Prusiji, a že znaša škoda več sto milijonov mark. Takisto ogromno škodo je povzročila vojna tudi Alzaciji in Lotaringiji. Lahko trdimo, da znaša škoda, povzročena v Prusiji in Lotaringiji, najmanj eno milijardo. Znatno večja bo škoda, ki jo je povzročil Avstro-Ogrski ruski vpad v Galicijo in v ostale obmejne pokrajine. Samo ob sebi se razume, da je razmeroma mnogo večja vojna škoda, ki so jo pretrpele Francija

Belgija in Rusija. Neškodovana je do- slej ostala edino Angleška, ako se vzamejo njene izgube na morju, toda zelo dvomljivo je, ako se bo tudi v bodoče mogla očuvati pred vojnimi grozotami. Dasi so te gospodarske izgube zelo velike, vendar jih daleko nadkriljujejo pravi vojni troški. Skupni troški moderne vojske se računajo dnevno na šest mark za vsakega posamegga vojaka. Toda ta postavka je v tej vojni najbrže prenižka, zato je treba za vsakega vojaka računati vsaj sedem mark na dan. To bi znašalo za vse armade, ki sodelujejo v tej vojni 140 ali po Wolfovem računu 150 milijonov mark dnevno. Po tem računu bi imela Nemčija neposrednih vojnih stroškov v enem četrtletju okrog tri in pol milijarde mark (3500 milijonov). Nemško vojno posojilo znaša štiri in pol milijarde mark, torej bo ta denar zadostoval do novega leta 1915. Z ozirom na narodno premoženje in dohodke, ki jih ima Nemčija, se lahko trdi, da so Francija, Rusija in Angleška v tem pogledu še v manj ugodnih odnošajih. Zato je naravnost smešno hvalisanje angleških ministrov Greyja in Churchilla, da bi Anglija lahko objavela dve, da celo 10 ali 20 let. Razen tega je treba računati tudi škodo, ki jo vojna zada narodnemu gospodarstvu. Ta škoda znaša prav toliko, kakor neposredni vojni troški. Vojni troški Nemčije znašajo potemtakem v celoti sedem milijard mark. — Glede Avstro-Ogrske računa profesor Wolf, da ima celokupnih stroškov v enem četrtletju pet in pol do šest milijard. Kdo bo plačal ta ogromni račun vojne? Tako je končal profesor Wolf svoje predavanje. Naravno tisti, ki bo premagan.

Izdajatelj in odgovorni urednik Jože Gostinčar.
Tisk Katoliške Tiskarne.

A. & E. SKABERNE, Mestni trg števil 10

Velika zaloga manufakturnega blaga, različno sukno za moške obleke, volнено blago, kakor ševjoti, popelin, delen, itd. za ženske obleke. — Perilno blago, cefirji, kambriki, batisti v bogati izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kakovostih in širinah; potrebšine za krojače in šivilje. Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni prtji, servijeti in brisalke iz platna in damasta.

Priznane nizke cene!

Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor: srajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira v nogavicah v vseh barvah kakor tudi v vseh velikostih za otroke. — Predpasniki najnovejših krojev iz pisanega blaga, šifona, lista in klota. Stezniki ali moderci od najcenejših do naj-finejših. Fini batistasti, platneni in šifonasti žepni robci. — Zaloga gospega perja in puha.

Vedno sveže blago!

Najboljša, naisigurneja prilika za štedenje!

Ljudska Posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6

prilijče, v lastni hiši, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge in vloge v tekočem računu, za katere jamčijo ne samo njeni zadružniki, temveč tudi

cela dežela Kranjska

in jih obrestuje po

4³/₄ 0/0

brez kakega odbitka, tako da sprejme vložnik od vsakih vložnih 100 kron čistih obresti 4.75 kron na leto. Stanje vlog je bilo koncem marca 1913 čez 22 milijonov kron. Za nalaganje po pošti so poštnohranilnične položnice brezplačno na razpolago.

Načelstvo.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebštin.

F. Meršol LJUBLJANA

Mestni trg 18.

Trgovina z modnim in drobnim blagom.

Velika izbor vezenin, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih robov, ovrtnikov, zavratnic, volne, bombaža, suknaa itd.

Predtiskanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc

Ljubljana, Rimska cesta števil 24.

Priporočajo se sledeča zdravila:

Balsam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kapljice za želodec, izvrstno, krepljeno in slast do jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kapljice soper želodčni krč, steklenica 50 v.
Pospinalni prašek, proti ognjivanju otrok in proti potenja nog, skatlica 50 v.
Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodji, za odstranitev kurjih oces in trde kože, steklenica 70 v.
Sladin[®] za otroke, skatila 60 v.
Tinktura za želodec, odvajalno in želodec krepljeno sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrstno pripomoček proti kašlju, steklenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

Sladni čaj-zajtrk!

Krili 50% prihranka in okusen zajtrk, južina dosežejo oni, ki namesto kave, čaja, kakoa, sladne kave, pijejo sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto moka za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. — Je za polovico cenejši. Dr. pl. Trnkóczyjev sladni čaj ima ime Sladin in Moči! je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 60 vin. Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev lekarnar Trnkóczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: lekarnar Trnkóczy: Schönbrunnerstrasse števil 108, Zdravje! Josefstädterstrasse števil 26, Radetzkyplatz števil 4. V Gradcu: Saekstrasse števil 4.

Priporočljivo slasti za one, ki se čutijo bolne, slabe. Za resničnost tega naznanila jamči 5 tukaj navedenih tvrdki Trnkóczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

Pozor, slovenska delavska društva!

Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini

Janko Češnik

(Pri Češniku) LJUBLJANA

Lingarjeva ulica - Štritarjeva ulica

v kateri dobite vedno v veliki izbiri najnovejše blago za ženska in moška oblačila.

Postrežba poštena in zanesljiva.

— 270 —

brez uspeha, se sme prisoditi zaporna kazen.

Ako se prisojajo denarne kazni, se izpremeni, če dotičnik ne more plačati, denarna kazen v zaporno kazen in se računi za vsakih 10 kron denarne kazni en dan zapora. Zapor pa ne sme trajati dalje nego tri mesece.

Ako se denarne kazni, ki iznašajo manj nego deset kron, ne dajo izterjati, naj se prisodi mesto njih primerna zaporna kazen do 24 ur največ.

Da bi se zaporna kazen vršila v pretrganih časih, se ne sme dovoljevati. (Ukaz ministrstva za notranje stvari, 23. avgusta 1870, števil 11.781.)

§ 136.

Če se kazni snidejo z drugimi kaznimi.

Če dejanja ali opuščenja, ki so prestopki obrtnih predpisov, zadeva hkratu tudi katera z občimi kazenskimi zakoni ustanovljena kazen, nimajo kazenske vrste a, b, c, § 131., ustanovljene s pričujočim zakonom, posebe zase mesta.

Kadar je kako dejanje ali kakšna opustitev obenem prestopki obrtnih predpisov in kazenskih zakonov, tedaj je za kaznovanje takih prestopkov pristojna v prvi vrsti kazenska sodnija. Kazni, nastete v § 131. pod a), b) in c), se morajo opustiti, ako je bil krivec že po kazenskih določbah kaznovan zaradi istega prestopka (n. pr. po § 421. kaz. zak. zaradi grdega ravnanja z vajencem). Pač pa se smejo obenem uporabljati kazni § 131., črka d, in §§ 132. in 133. — Glej tudi § 50. o. r. o kaznih v slučaju prestopkov §§ 46—49 o. r.

§ 137.

Kazen za namestnike.

Ako se obratuje obrt po namestniku ali zakupniku, se prisojajo denarne in zaporne kazni namestniku ali zakupniku. Obrtni imetnik se kaznuje poleg namestnika, ako se je prestopki učinil z njegovo vednostjo ali ako ni pazil, kakor treba, pri lastnem nadzorovanju obrata, kolikor je po razmerah mogoče, ali pri izbiranju ali nadzorovanju namestnika. Ako bi se po zakonu morala odvzeti obrtna pravica, zgodi se to le tedaj, ako je bil prestopki storjen zvednostjo obrtnega imetnika in bi bil le-ta mogel preprečiti prestopki.

V vsakem primeru pa se izreče, da je odstraniti namestnika ali zakupnika, v čemer je tudi obsežna njegova nesposobnost izvrševati obrt na lasten ali tuj račun, kolikor bi bil sicer namen onega izreka preprečen (§ 6.).

— 271 —

Lastnik obrta mora torej jamčiti za denarne kazni, katere bi se morda naložile njegovemu namestniku ali zakupniku. Zato se namestnik ali zakupnik ne moreta obsoditi v zapor toliko časa, dokler lastnik ne more plačati globe.

Vdova, ki po smrti svojega moža na podlagi starega obrtnega lista, oziroma stare koncesije nadaljuje obrt, dalje nedoletni dediči in konkurzna masa ne jamčijo za plačanje denarnih glob svojih namestnikov, oziroma zakupnikov, ker se te osebe ne morejo smatrati za obrtne lastnike. — Pač pa jamčijo pravne osebe za poplačilo kazni svojih namestnikov ali zakupnikov.

V § 173. omenjeno sojamčenje obrtnega lastnika se ne more nanašati na slučaj, v katerem se je lastnik že sam zakrivil s tem, da je neopravičeno nastavlil namestnika, n. pr. da ga ni zglasil obrtnemu oblastvu, oziroma pri koncesioniranih obrtih zanj ni dobil oblastvenega odobrenja, kakor veleva § 55. (Min. za notranje stvari, 28. oktobra 1913.)

Drugi odstavek § 137. se ne sme umeti tako, da bi se namestnik ali zakupnik takoj morala odstraniti od obrta, ampak nastopijo poprej lahko druge kazni.

IX. Poglavje.

POSEBNE UPRAVNE ODREDBE.

§ 138.

Odvzete pravice, imeti mladostne pomožne delavce.

Razen v primerih, ki so omenjeni v § 133 a, v katerih se za kazen odvzema pravica, imeti mladostne pomožne delavce, sme obrtno oblastvo izreči odvzete te pravice kakor upravno naredbo proti obrtnikom, ki so se zakrivali s tem, da so hudo kršili dolžnosti proti zaupanim jim mladostnim pomožnim delavcem, ali o katerih so znana dejstva, vsled katerih se pokažejo v pravnem oziru nesposobne, imeti mladostne pomožne delavce.

Primeri, v katerih se upravnim potom odvzame pravica, imeti učence, so urejeni v § 98.

Iz razlogov § 138. o. r. sme obrtno oblastvo ali za vedno ali za nekaj časa odvzeti gospodarjem pravico, imeti vajence. Ta kazen se sme naložiti ne glede na druge kazni obrtnega reda ali kazenskega zakonika in poleg njih. Ako se je dotičnik poboljšal in bi se ne bilo bati nadaljne zlorabe, more obrtno oblastvo takim obrtnikom zopet dovoliti, da smejo sprejemati in imeti vajence.